

De samenvatting

Fukkink, drs. R. & Paardenkooper, drs. J.F.: **De samenvatting. Studie- en werkboek.** Laren: Weijdert & Peters Uitgevers, 1994, 155 p. [Besteladres: Weijdert & Peters Uitgevers, Postbus 122, NL-1250 AC Laren (NH)]

"Geef van onderstaande tekst een samenvatting van maximaal 500 woorden. De samenvatting moet een duidelijk beeld geven van de gedachtengang van de auteur. De daarvoor noodzakelijke informatie-elementen dienen te worden opgenomen in een samenhangende tekst die geschreven is in goed Nederlands, zodat iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent, de samenvatting goed kan volgen. Het is toegestaan essentiële woorden of zinswendingen uit de voorgelegde tekst te gebruiken. Het is niet de bedoeling dat je zinnen uit de voorgelegde tekst letterlijk in je samenvatting overneemt."

Dat is de opgave die jaarlijks ongeveer 40.000 Noordnederlandse leerlingen uit het VWO (Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs) voor zich krijgen bij het centrale eindexamen Nederlands. De tekst die ze moeten samenvatten, is betogend-beschouwend van aard, heeft een behoorlijk abstractieniveau en telt ongeveer 2300 woorden, wat neerkomt op een viertal gedrukte pagina's.¹

Om leerlingen te leren hoe ze zo'n examenopgave tot een goed einde moeten brengen, hebben R. Fukkink & J.F. Paardenkooper een studie- en werkboek ontwikkeld. Het is zo opgebouwd dat een leerkracht het gedurende één schooljaar één lesuur per week kan gebruiken. In acht hoofdstukken wordt volgens een concreet stappenplan naar de definitieve versie toegewerkt.

Het eerste hoofdstuk heeft een louter inleidend karakter: wat is samenvatten (gezien in het licht van de eindexamenopdracht)? Hoofdstuk 2 beschrijft een procedure om samen te vatten in zes stappen, met een concreet voorstel voor een tijdsschema (de examenklus moet immers in drie uur geklaard worden):

1. de leerlingen lezen de tekst voor de eerste keer helemaal door met de bedoeling het centrale onderwerp en thema te achterhalen; ze letten daarbij op de ruwe opbouw van de tekst: titel, inleiding, kern en slot;
2. een tweede lezing moet ertoe leiden dat de kleinere structuureenheden van de tekst helemaal duidelijk worden: de leerlingen bekijken de alinering kritisch en maken eventueel een persoonlijke indeling in alinea's;
3. tijdens een derde en laatste lezing onderstrepen de leerlingen kernzinnen die de hoofdgedachte weergeven binnen hun eigen alinering, of formuleren ze die zelf als er geen geschikte kernzin in staat;
4. vervolgens herlezen de leerlingen de kernzinnen en gaan ze na of die een logische samenhang vertonen;
5. dan schrijven ze met behulp van de kernzinnen een kladsamenvatting in hun eigen woorden, en gaan ze na of die voor anderen begrijpelijk is; ze letten vooral op de gevonden verbanden;
6. vooraleer ze de samenvatting in het net schrijven, controleren ze die op grammaticale, spel- en interpunctiefouten (en houden ze rekening met de normen voor het aantal woorden die bij de correctie van het examen gehanteerd worden).

In de zes volgende hoofdstukken worden deze stappen systematisch aangeleerd. De hoofdstukken 3 tot en met 7 zijn deductief van opbouw. Eerst wordt een stuk theorie gegeven en toegelicht met concrete voorbeelden. Hierop volgt een reeks toepassin-

gen in stijgende moeilijkheidsgraad: eerst eenvoudige oefeningen bij de theorie, dan vervolgoefeningen met korte, moeilijkere teksten en tenslotte totaal oefeningen waarin de tot dan toe aangeleerde stappen toegepast moeten worden op een tekst van redelijke omvang. De theorie wordt per hoofdstuk onder het kopje 'kortom' samengevat, en kan dienst doen om het geheel voor het examen nog eens op te frissen. Het achtste en laatste hoofdstuk bevat, naast de correctienormen die bij het examen gehanteerd worden, vijf totaal oefeningen met examenopgaven van de voorbije jaren.

Gezien de opzet lijkt deze publikatie uitsluitend geschikt voor gebruik in Nederlandse VWO-klassen. Als studie- en werkboek voor de leerlingen is dat inderdaad het geval. Niemand van de Vlaamse leraren zal gedurende een volledig schooljaar één lesuur in de week aan de samenvatting besteden.

Toch kan het in Vlaanderen dienst doen als bronnenboek voor de leerkracht. De procedure die erin wordt voorgesteld, is handig om leerlingen stapsgewijs te leren samenvatten. Sommige onderdelen zijn ook heel gedetailleerd uitgewerkt; er worden bijvoorbeeld twaalf verbanden tussen kernzinnen voorgesteld en verschillende methoden om die verbanden te leren ontdekken. Als de leerlingen het boek niet in handen hebben, kan er ook inductief mee gewerkt worden, wat didactisch gezien een zinnigere aanpak is. Los van het feit dat een deel van het oefenmateriaal Noordnederlands gekleurd is, bevat het boek toch ook heel wat bruikbaar voor Vlaamse leerlingen. Zowel bij de korte teksten die geschikt zijn om deelvaardigheden te oefenen, als bij de langere examenteksten die zeer goed samen te vatten zijn, vindt ieder beslist wat naar zijn gading.

*Rita Rymenans
Romeinse put 50
2650 Edegem*